

Spilletts regler

af Peter Schepelern

Martin Scorsese gør status over *The Color of Money*

"I'm back!" lyder den triumferende og lidt truende udgangsreplik i Martin Scorseses nye film, og *The Color of Money* er da også en film om et come back. Ikke just fordi Scorsese har behøvet et sådant — og dog: Selv hans største fans har vel måttet acceptere, at hans senere værker ikke har kunnet måle sig med *Gaden uden nåde* (1973), *Alice bor her ikke mere* (1974), og *Taxi Driver* (1976). Med denne trilogi markerede han sig ikke bare som et af de helt store cinematografiske talenter i amerikansk film, en suveræn behersker af mediets formelle elementer, han havde også fundet et stof, en sand motivisk rigdom at udfolde sig med. Den suggerende skildring af ungdommen i Little Italys ophedede gangsterunivers hvor gaden på samme tid er livsåren og døds-skuepladsen blev sat i komplementært relief af den optimistiske road-film om Alice på vej,

hvor kvinden typisk nok var personifikation-
nen af de værdier der trods alt overlevede i en
undergangsdømt verden, som så igen manife-
stere sig for fuldt register med rent religiøse
overtoner i den foruroligende ambivalente
helvedesvision om den new york'ske taxa-
chauffør, der har overlevet Vietnam og nu
indleder sit personlige korstog mod en ver-
den, hvor sex og død og magt bundet i skid-
ets og snavsets fascinerende grundstof.

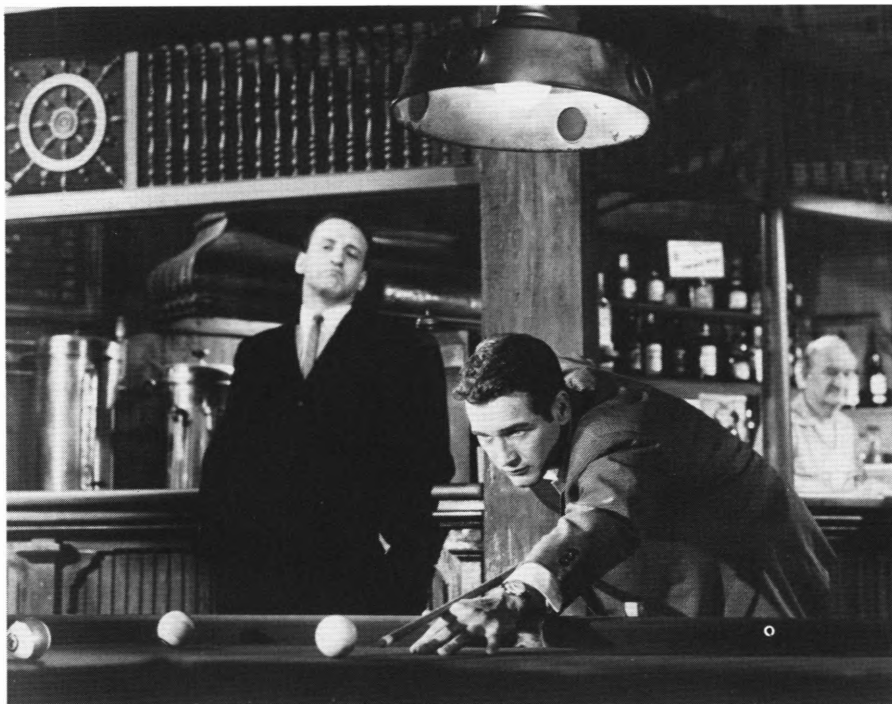
I de ti år siden *Taxi Driver* har Scorsese
syntes noget i vildrede, har søgt mere, og
fundet mindre. *New York, New York* sammen-
stillede Robert De Niro og Liza Minnelli i en
nostalgisk 40'er-ramme med mindre magisk
chemistry end man kunne forvente, og efter
The Last Waltz — en ekskursion i koncert-
reportagen (en af filmhistoriens mindst at-
traktive genre-nydannelser, som Scorsese

med assistentjob på *Woodstock* og *Elvis on Tour* har været en af fadderne for) — investerede han alt for meget i bokser-dramaet *Raging Bull*, der var en fænomenal præsentation af en alt for tynd substans, og nok lidt for lidt i den tænderskærende anti-komedie *King of Comedy* og i den sort-humoristiske picareske *Efter fyraften*.

På den baggrund er det næsten for fristende at se *The Color of Money* som en auto-biografisk meta-film, en statement om kunstnerens professionelle kriser, om desillusion, erfaring og håb. At filmen kobler sig til et af mesterværkerne i amerikansk filmhistorie, Robert Rossens *Hajen* fra 1961, og gennemspiller de samme temaer i subtilt varieret form, markerer kun yderligere filmens karakter af selvrefleksion: Det er billard, de spiller, men det drejer sig om film.

Vi forlod dengang Paul Newmans Eddie midt i hans bitre sejr: Han havde vundet over Jackie Gleasons monumentale Minnesota Fats, men han havde drevet pigen til selvmord. Dog magtede han til slut at sætte sig op mod sin dæmoniske manager, George C. Scotts Bert. Nu, 25 år senere, møder vi Eddie som veletableret bourbon-sælger, en perfektionist, der prædiker perfektionismens evangelium: Man skal søge efter det felt, hvor man er den absolut bedste — og kun dyrke det. Ud fra denne essentielt amerikanske tankegang, med dens noget illusoriske forestilling om at der venter et sådant virtuositetsdomæne på enhver, tager han den unge Vince (Tom Cruise) i lære, drager ham ind i det gamle spil om enhver. Der ligger naturligvis en særlig ironi i, at det nu er Eddie der spiller Mefisto-rollen og som en anden frister kæmper ikke bare om at styre den unge sjæl ud i kunstens fortabelse, men også om at redde sig selv, dog med den signifikante variation, at

kvinden ikke længere står som den forløsende magt, men — i skikkelse af Vince' noget forhærdede girlfriend med det symptomatiske navn Carmen (Mary Elizabeth Mastrantonio) — snarere som en slags konkurrerende Mefisto: Sådant undergår "Das ewig-weibliche" forandringer på en menneskealder.

Vince er en naiv, drenget fyr der er tilfreds med at sælge babyudstyr i Child World og om aftenen brillere som den uovervindelige billardmester blandt rødderne henne på hjørnet, da Eddie, der er lidt træt af sin magelige succes i spritbranchen, får øje på ham: Meget tyder på, at Vince virkelig er den bedste på sit felt — såkaldt Classic Nineball Pool, hvor det drejer sig om at sende kugle nr. 9 i hullet. Og dermed er der lagt op ikke bare til kunstens

store højder, mens også til god gammeldags hustling: Væddemål på falsk grundlag rundt om i slumkvarterne på de snuskede poolhalls, som den umage menege à trois møder på sin turné. Via småfrysende sneveje, triste hotelværelser og diners går rejsen fra Chicago til Atlantic City: Midtvejs forstøder troldmanden sin lærling. Eddie kan ikke længere finde tilfredsstillelse i rollen som manager-gud, han vil selv. Og da Vince har været vidne til Eddies ydmygende nederlag over for en tilfældig professionel hustler, kan Eddies selvfølelse ikke tage mere. Her vender historien. Fanden var ellers næsten gået i kloster, men gensynet med fortidens jagtmarker er for meget. Eddie, der forlængst var færdig med spillet, må genvinde sin selvrespekt, og det kan naturligvis kun ske gennem en duel med Vince, en konfrontation mellem erfaring og ungdom: Det bliver igen, som dengang for 25 år siden, et spørgsmål om at vinde den moralske sejr. Det er tricks og snyd og hustling, men når det kommer til stykket drejer det sig om kunsten som den eneste sande frelse.

Scorsese kan stadig lave film efter alle kunstens regler, fortæller som altid med intens, nerveidrrende kontrol over billedforløbet. Hans kamera går klaustrofobisk nært på personerne, indfanger dem i en magisk cirkel de ikke kan bryde ud fra, hvor meget de end flygter hen over det amerikanske kontinent, det fokuserer fascineret på cigaretrøgen der svajer dragende gennem det sorte rum, køen der slår mod ballen så kridtstøvet eksploderer i en slow motion sky.

Filmen slutter åbent, da den unge og den gamle skal til at afgøre, hvem der er bedst. Sådant må det være, fordi det ikke drejer sig om billard, men om kunsten. Det allegoriske budskab er en melding om spilleren, kunstneren: Scorsese is back.

Paul Newman t.v. med Tom Cruise i *Color of Money*, t.h. med George C. Scott i *Hajen*. Nederst t.v. med Mary Elizabeth Mastrantonio i *Color of Money*, t.h. med Piper Laurie i *Hajen*

The Color of Money

The Color of Money. USA 1986. Instr: Martin Scorsese. Manus: Richard Price efter Walter Tevis' roman. Foto: Michael Ballhaus. Klip: Thelma Schoonmaker. Musik: Robbie Robertson. P-design: Boris Leven. Prod: Irving Axlerad, Barbara De Fina/Touchstone. Medv: Paul Newman ("Fast" Eddie Felson), Tom Cruise (Vincent Lauria), Mary Elizabeth Mastrantonio (Carmen), Helen Shaver (Janelle). Udl: Columbia-Fox. 119 min. Prem: marts 1987.